

بررسی احساس تنهایی در بین کاربران زن نرم افزار های تلفن همراه

سمانه خداقلی^۱

سمیه تاجیک اسماعیلی^۲

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی احساس تنهایی در بین کاربران زن نرم‌افزار تلفن همراه منطقه یک تهران صورت گرفت، داده‌های موردنیاز خود را از ۱۴۷ نفر از کاربران نرم‌افزار تلفن همراه در منطقه ۱ تهران به دست آوردیم که مقدار میانگین سنی افراد نمونه در فاصله سنی ۴۰ تا ۵۰ سال است. در این پژوهش ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای در مورد متغیر احساس تنهایی و کاربران نرم‌افزارهای تلفن همراه اطلاعات به دست آوردیم و سپس با استفاده از پرسشنامه احساس تنهایی به بررسی رابطه همبستگی بین احساس تنهایی و کاربران نرم‌افزارهای تلفن همراه پرداختیم.

کلیدواژه‌ها: احساس تنهایی، کاربر، نرم‌افزار تلفن همراه، تهران

^۱ کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق

^۲ عضو هیئت علمی گروه ارتباطات اجتماعی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق. تهران. ایران. s.t.esmaeili@gmail.com

مقدمه:

اهمیت روابط اجتماعی و عوامل تأثیرگذار بر آن موجب شکل‌گیری مطالعات بسیاری در این زمینه شده است. شناخت آسیب‌هایی که ممکن است این روابط را تهدید کنند نیز تحقیقات بسیاری را به خود اختصاص داده است. یکی از این آسیب‌ها خطرات احتمالی تکنولوژی و به طور خاص رسانه‌ها بر این روابط بوده‌اند. رسانه‌ها و تأثیر آنها بر نظام ارتباطی میان افراد بحث‌ها و تحقیقات بسیاری را برانگیخته است. تکنولوژی‌های ارتباطی به ویژه پس از اختراع دستگاه چاپ و در عصر جدید به میدان آمدن رادیو و تلویزیون و تلفن همراه نگرانی‌هایی برای جامعه شناسان در زمینه اثرات اجتماعی آن‌ها به دنبال داشته است. این رسانه‌های جدید هر یک در آغاز پیدایش خود تا مدتی چالش‌های اجتماعی ایجاد کرده‌اند و به تدریج که تثبیت شده‌اند، نگرانی‌ها کمتر شده است. ظهور تلفن همراه به عنوان رسانه‌ای قدرتمند در سال‌های اخیر دوباره باب گفت‌وگوهایی جدید را در زمینه نقش رسانه‌ها گشوده است. اینترنت به مثابه یک رسانه در سال‌های اخیر رشد حیرت‌انگیزی کرده است و نویدها و تهدیدات بسیاری را به همراه داشته است (کستن باوم و دیگران، ۲۰۰۲).

یکی از تهدیداتی که برخی محققان به آن اشاره داشته‌اند آن است که استفاده از تلفن همراه و نرم افزارهای آن، به تدریج جایگزین روابط واقعی انسان‌ها در زندگی روزمره می‌گردد. تلفن همراه ابزاری است که از طریق ایجاد و فراهم آوردن فضایی مجازی برای ایجاد رابطه، افراد را از دردسر روبه‌رو شدن با دیگران و قرار گرفتن در وضعیت جهان واقعی رها می‌سازد. یکی از متغیرهایی که می‌تواند در اعتیاد به تلفن همراه نقش به‌سزایی داشته باشد احساس تنهایی است، احساس تنهایی با برخی ویژگی‌های روانشناختی مانند: تکانشگری، پرخاشگری، درونگرایی، عزت نفس پایین، خجالت و شرم همراه است (جوادی یگانه و همکاران، ۱۳۹۱). سؤال اصلی پژوهش آن است که آیا تلفن همراه و نرم افزارهای آن موجب می‌شود تا پیوندهای واقعی افراد را تضعیف کند و نوعی انزوای اجتماعی را برای ایشان به ارمغان آورد و یا ابزاری خواهد بود تا روابط واقعی افراد را تکمیل و متراکم‌تر نماید؟ بر این اساس به بررسی این مسأله در بین کاربران زن استفاده‌کننده از نرم افزار تلفن همراه در منطقه یک تهران پرداختیم.

بیان مساله

جهان امروزی تبدیل به عصری شده است که فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی توانسته است دنیا را به یک دهکده جهانی مبدل کند. جامعه شناسی و فرهنگ در آینده ای نه چندان دور با واقعیتی به نام "جامعه ی شبکه ای-اطلاعاتی" در گیر خواهند بود که لازمه آن تغییر عوامل تحلیلی موجود به تحلیل شبکه های اجتماعی مبتنی بر فناوری اطلاعات و بازنگری در روش ها و متدولوژی انتقال عناصر فرهنگی است. محیط اجتماعی در عصر جهانی شده حاضر، دیگر محیط رسانه ای تمام عیارست و از این رو، متغیرها و عوامل تاثیر گذار جدیدی پا به عرصه اجتماعی گذاشته اند. این امر نه تنها بر ارتباط و تعامل انسانها با یکدیگر موثر افتاده، بلکه ظرفیت آن را دارد که ساختارها و نهادهای جامعه را نیز با چالش رو به رو کند (موسوی و جمالی، ۱۳۹۰). امروزه، برای عده ای از افراد که اسیر استفاده از تلفن همراه شده اند دنیای مجازی به راحتی جایگزین افراد فامیل، دوستان، تحصیل، اشتغال و خواب می شود، به طوری که بعضی افراد ساعت ۱۰ شب تا ۴ صبح وقت خود را صرف اینترنت می کنند و به طور هفتگی ۴۰ تا ۵۰ ساعت با اینترنت هستند و از دنیای واقعی که در آن زندگی می کنند فاصله می گیرند. پس تلفن همراه و نرم افزارهای موجود در آن و استفاده از اینترنت، مفری برای کسانی است که از مشکلات روانی رنج می برند، اما همین امر موجب یک چرخه معیوب می شود که فرد هر روز بیشتر از نظر عاطفی و روانی دچار مشکل گردد (گوهری ۱۳۸۳).

امروزه فن آوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، به کلیه فضاهای اجتماعی، سازمانی و فردی در جوامع بشری نفوذ نموده و شیوه زندگی روزمره افراد را تا حدود قابل ملاحظه ای تحت تأثیر قرار داده است. بهره گیری از این فن آوری ها، به مثابه وقوع یک چرخش پارادایمی در زندگی فردی و اجتماعی انسان است که در آن حتی مفاهیم کهن نیز با هندسه معرفتی جدیدی قابل شناختند. به تعبیر مانوئل کاستلز، نرم افزارهای تلفن همراه، نقاط دور عالم را در شبکه های جهانی به یکدیگر پیوند می دهند.

شبکه های اجتماعی را می توان از دو دیدگاه تقسیم بندی نمود:

الف) شبکه های مجازی و شبکه های غیرمجازی

ب) شبکه های عمومی و شبکه های تخصصی

الف) شبکه های غیرمجازی در واقع به شبکه هایی اطلاق می گردد که توسط مجموعه ای از افراد و گروه های به هم پیوسته، در محیط اجتماعی عمل می کنند. شبکه های اجتماعی مجازی یا شبکه های اجتماعی اینترنتی، وبسایت یا مجموعه ای از وب سایت ها است که به کاربران امکان می دهد علاقه مندی ها، افکار و فعالیت های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند. به عبارت دیگر، شبکه های اجتماعی مجازی، سایت هایی هستند که با استفاده از یک موتور جست و جوگر و افزودن امکاناتی مانند چت، پیام رسانی الکترونیک، انتقال تصویر و صدا و غیره، امکان ارتباط بیشتر کاربران را در قالب شبکه هایی از روابط فردی و گروهی فراهم می آورد. شبکه های اجتماعی مجازی دارای تنوع بسیار زیادی اند.

ب) در شبکه های اجتماعی عمومی، کاربران اینترنتی با انگیزه ها و اهداف مختلف حضور دارند و شبکه های مجازی شان را از طریق این وب سایت ها دنبال می کنند، ولی شبکه های اجتماعی تخصصی پیرامون موضوعی ویژه شکل گرفته اند و تعداد کاربران این قبیل از شبکه های اجتماعی نیز محدودتر است (محکم کار و حلاج، ۱۳۹۳).

در واقع تلفن همراه یکی از فناوریهای ارتباطی و اطلاعاتی بوده و احتمالاً از جمله مواردی باشد که در طول چند سال گذشته با توجه به نوآوریهای تکنولوژیکی، تاثیرات اجتماعی و کاربری عمومی اکثریت غالب جمعیت به یکی از وسایل ارتباطی فراگیر تبدیل شده است. این در حالی است که فناوری تلفن همراه هر ساله پیشرفت زیادی می کند، برای مثال همه ساله مدل های جدیدی از گوشی تلفن همراه توسط تولید کنندگان زیادی وارد بازار می شود، این پیشرفت ها باعث شده است زندگی و عواطف بسیاری از افراد در معرض خطر جدی قرار گیرد. در حقیقت، استفاده مفرط افراد از شبکه های مجازی و نرم افزارهای موجود در تلفن همراه باعث ایجاد احساس تنهایی می شود. احساس تنهایی حالتی در نظر گرفته

می شود که در آن فرد فقدان روابط با دیگران را ادراک یا تجربه می کند و شامل عناصر اصلی و مهمی مانند احساس نا مطلوب فقدان یا از دست دادن، همدم، جنبه های نا خوشایند و منفی روابط از دست رفته و از دست دادن سطح کیفی روابط با دیگری است. در حقیقت روانشناسان احساس تنهایی را یک حالت روانشناختی ای از نارسایی های کمی و کیفی در روابط اجتماعی می دانند. این احساس در موقعیت هایی که روابط هیجان انگیز کمتر از میزان دلخواه فرد است یا صمیمیت مورد نیاز او تحقق نمی یابد، بروز می کند و ممکن است در هر سنی رخ دهد و تجربه شود. احساس تنهایی با بسیاری از ویژگی های روانشناختی نظیر: پرخاشگری، درون گرایی، عزت نفس پایین، خجالت، شرم، اسناد بیرونی موفقیت مرتبط است. این احساس تجربه ای همگانی است و همه ی آدمیان صرف نظر از جنس، سن، استعداد، نژاد و مذهب در زندگی خود ان را تجربه می کنند(برم و کازین، ۱۹۹۶).

در حقیقت تلفن همراه، در درون خانه که فضایی عمومی است، یک خلوت و تنهایی جدیدی به وجود آورده است. در نتیجه در آن کمتر کسی راه دارد. ایجاد این فضای شخصی و خصوصی در جمع، نقش مهمی در هویت فردی جوانان ایفا می کند. برای مثال به آنها اجازه می دهد تا بدون آگاهی دیگران پیامی را رد و بدل کنند یا قرار ملاقاتی تنظیم کنند. محبوبیت پیام کوتاه در بین افراد باعث تغییرات هویتی روی آنان می شود(رحیم زاده و همکاران، ۱۳۹۰). تلفن همراه هم به عنوان واسطه ارتباطات میان فردی^۱، هم به عنوان رسانه، و هم وسیله ای برای سرگرمی شناخته شده است. محققان در پژوهش های بسیاری به این نتیجه دست یافتند که علت استفاده افراطی از این وسیله به جهت انگیزه افراد برای حفظ و ارتقای روابط اجتماعی و رفع احساس تنهایی می باشد(نادری و حق شناس، ۱۳۸۸).

زیرا علاوه بر کاربردهایی برای تسهیل ارتباطات میان فردی، استفاده شرکت های تجاری برای تبلیغات بازرگانی، تبلیغات سیاسی کاندیداهای ریاست جمهوری، مجلس و شوراها، ارسال اخبار بعضی از روزنامه ها از طریق سرویس پیام کوتاه برای مشترکان، نظرسنجی ها و مسابقات رادیو تلویزیونی را می توان از جمله

^۱ . Media

کاربردهای ارتباط جمعی پیام کوتاه برشمرد، رادیو، امکان دریافت برنامه های تلویزیونی، امکان اتصال به اینترنت و یا دریافت صفحات روزنامه می تواند مجموعه کاربردهای رسانه جمعی را در تلفن همراه شامل شود و بازی های تلفن همراهی، امکان دریافت و ارسال فایل های صوتی و تصویری جالب، ضبط و پخش موسیقی، عکاسی و فیلمبرداری نیز سرگرمی های جدیدی را، با استفاده از تلفن همراه، شکل داده است (جوادی یگانه و همکاران، ۱۳۹۱). استفاده افراطی از تلفن همراه و نرم افزارهای آن در امور زندگی عادی فرد و حتی حالات و روحیات وی تداخل و به هم ریختگی ایجاد می کند و استفاده افراطی از آن در کاهش روابط فAMILI و تعاملات اجتماعی و احساس تنهایی و سایر مشکلات نقش گسترده ای دارد (نادری و حق شناس، ۱۳۸۸).

تلفن همراه به دلیل همراهی همیشگی و دسترس پذیری این امکان را برای افراد فراهم می کند که در هر زمان و هر مکانی، امکان برقراری ارتباط با دیگری را داشته باشند. به عبارت دیگر می توان گفت به وسیله پیام کوتاه، فرد همواره آنلاین و قادر به پاسخگویی است. بنابراین با رواج استفاده از تلفن همراه در بین جوانان و محبوبیت سرویس پیام کوتاه، تأثیر زیادی بر افراد داشته است. به همین جهت در این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای این پرسش هستیم که آیا بین کاربران زن که از تلفن همراه استفاده می کنند و احساس تنهایی آنان رابطه وجود دارد یا خیر؟

اهداف پژوهش

هدف کلی

- بررسی احساس تنهایی در بین کاربران زن نرم افزار تلفن همراه

اهداف جزئی

- تعیین همبستگی بین احساس تنهایی و کاربران زنی که از نرم افزار های تلفن همراه استفاده می کنند.
- تعیین رابطه بین استفاده از نرم افزار تلفن همراه و سلامت روانی کاربران

فرضیه های پژوهش

- میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی در افراد رابطه معناداری وجود دارد.
- میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی در افراد رابطه معناداری وجود دارد.
- میان نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی رابطه معناداری وجود دارد.
- میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد رابطه معناداری وجود دارد.

مبانی نظری پژوهش

نظریه های احساس تنهایی

الف) نظریه روانکاوی

فروم رایکمن (۱۹۸۰) نیز معتقد بود تنهایی می تواند نشان دهنده روان پریشی باشد. از نظر وی احساس تنهایی یک تجربه منفی شدید است که فرد از به یاد آوری آن فعالانه اجتناب می کند، اگر هم مجبور به یادآوری شود با ناراضیاتی زیادی این عمل را انجام می دهد و درماندگی ناشی از احساس تنهایی را کم اهمیت جلوه می دهد. تیلبورگ (۱۹۳۸) از جمله کسانی است که احساس تنهایی را به صورت روان تحلیلی به بحث گذاشته است؛ طبق نظر وی احساس تنهایی از دوران کودک سرچشنه می گیرد. هنگامی که شخصی، احساسات نامناب درباره قدرت شخصی، خودشیفتگی و تمایل به توجه همیشگی را حفظ کند، نیاز به دیگران می تواند خومت و احساس تنهایی را رشد دهد (ویس، ۱۹۷۴).

ب) نظریه های شناختی

بر اساس نظریه نظریه پردازان شناختی، تنهایی از ناهمخوانی بدست می آید. این نظریه پردازان بر اینکه چگونه یک فرد تنها، روابط اجتماعی اش را ادراک و ارزیابی می کند، توجیه می کنند. بنابراین احساس تنهایی محصول ناهمخوانی بین مقایسه های ذهنی فرد از رابطه اجتماعی کنونی اش با الگوی مطلوب او برای روابط اجتماعی است. در دیدگاه شناختی تنهایی به این علت ایجاد می شود که افراد در به دست آوردن امتیاز کامل در فرصت های میان فردی قابل دسترس و مورد انتظار شکست بخورند. طبق این دیدگاه نگرش های فرد مانند ترس از طرد شدن در روابط میان فردی، احساس عدم اطمینان از خود و اضطراب اجتماعی

در تنهایی نقش دارند (وست و همکاران، ۱۹۸۶؛ وایز، ۱۹۷۵؛ به نقل از ارنست و کاسیویو، ۲۰۰۵)

ج) نظریه های تعامل گرا

طبق این دیدگاه عوامل ایجاد کننده و نگهدارنده احساس تنهایی صرفاً ویژگی های فردی، فرهنگی یا اجتماعی نیستند. تعیین کننده های احساس تنهایی شامل: تعامل میان ویژگی های فردی از جمله ناامیدی، درونگرایی، اضطراب اجتماعی، مهارت های اجتماعی ضعیف و عوامل فرهنگی - اجتماعی فرد می باشند که در نهایت باعث جلوگیری از ایجاد و نگهداری از روابط اجتماعی می شوند (هنریچ و گالون، ۲۰۰۶)

د) نظریه های وجودی

موستاکاس (۱۹۷۲) بین تنهایی و اضطراب تنهایی تفاوت قائل شده است. تنهایی واقعی از ناهمخوانی بین آنچه که یک فرد است و آنچه که فرد وانمود می کند تا باشد، ناشی می شود. نتیجه آن، استفاده از مکانیزم های دفاعی و جستجوی دائم برای با دیگران بودن است. در حالیکه اضطراب احساس تنهایی مکانیزم های دفاعی را به کار می گیرد تا شخص را از زندگی واقعی دور کند؛ همچنین او را از ارتباط با دیگران باز می دارد و احساس پوچی را در فرد ایجاد می کند. این دیدگاه تنهایی، حالت ناراحت کننده ای است که زمانی به وجود می آید که بین رابط فردی، که فرد تمایل دارد آن را داشته باشد و روابطی که وی در حال حاضر دارد فاصله وجود داشته باشد (پپلو و پرلمن، ۱۹۸۲).

ه) نظریه نیازهای اجتماعی

در روابط اجتماعی اختلافات فردی بین تجربه های واقعی و مورد انتظار اجتماعی به کار گرفته شده ناراحتی را هدف قرار می دهند؛ که در حقیقت بازتابی از نارضایتی از شرایط موجود در مسایل اجتماعی که جریان دارد، است (پپلو و پرلمن، ۱۹۸۲). در هر حال اهداف اجتماعی و ترجیح ها، ارتباطها بین شرایط واقعی اجتماعی و نتایج احساس را میانجی گری می کند. تجربه های اجتماعی که با انتظارات اجتماعی همخوانی ندارند موجب افزایش کمبودهای اجتماعی می شوند. نظریه های دیگر از بحث هایی آغاز می شوند که تنهایی در نیازهای اجتماعی پاسخ داده نشده قابل پیش بینی هستند. نیازهای اجتماعی تعلقات، در جامعه پذیرفته شدن، نگهداری از کودکان، بیمه کردن اموال، همراهان قابل اعتماد و راهنمایی

ها را شامل می‌شود. نیازهای اجتماعی پاسخ داده نشده همچنین منبع ناراحتی‌های روحی و عدم نارضایتی در فرد است. از طریق الگو گرفتن از دردهای اجتماعی، فرد ممکن است احساس کند که انزوای اجتماعی ناشی از مشکل روحی است. بر طبق یک نوع از نظریه هنگامی که نیازهای برآورده نشده با انزوای اجتماعی مرتبط می‌شود، می‌توانند غصه و ناراحتی‌های روحی را به وجود می‌آورند که به عنوان تنهایی نامیده می‌شود (ویس، ۱۹۷۴).

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر پیمایشی و ابزار اندازه‌گیری آن پرسشنامه است.

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش کاربران زن نرم افزارهای تلفن همراه منطقه یک تهران است. با مراجعه به سایت اداره آمار مشخص شد که تعداد جامعه مورد نظر ۲۰۰ هزار نفر است.

روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه

در پژوهش حاضر، از روش نمونه‌گیری تصادفی به صورت طبقه‌بندی (stratification) و همچنین جهت تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد و ۱۴۷ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه استاندارد احساس تنهایی (UCLA) (راسل و پیلوا و کورتونا ۱۹۸۰) است. این پرسشنامه که توسط (راسل و پیلوا و کورتونا) در سال ۱۹۸۰ ساخته شد، شامل ۲۰ سوال و به صورت ۴ گزینه‌ای، ۱۰ جمله منفی و ۱۰ جمله مثبت است (نادری و حق شناس، ۱۳۸۸).

پایایی

این مقیاس توسط شکر کن و میردردی‌کوند ترجمه و پس از اجرای مقدماتی و اصلاحات به کار گرفته شد. پایایی این آزمون در نسخه جدید تجدید نظر شده ۷۸٪ گزارش شد. پایایی آزمون به روش باز آزمایی توسط راسل، پیلوا و فرگوسن (۱۹۷۸) ۸۹٪ گزارش شده است.

یافته های پژوهش

بررسی توزیع داده ها

فرض H_0 : تفاوت معناداری بین توزیع متغیرها با توزیع نرمال وجود ندارد. (توزیع متغیرها نرمال است)

فرض H_1 : تفاوت معناداری بین توزیع متغیرها با توزیع نرمال وجود دارد. (توزیع متغیرها نرمال نیست)

جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. این آزمون در حالت تک نمونه‌ای به مقایسه تابع توزیع تجمعی مشاهده شده با تابع توزیع تجمعی مورد انتظار (توزیع نرمال) در یک متغیر در سطح سنجش ترتیبی می‌پردازد. به عبارت دیگر در این آزمون، توزیع یک صفت در یک نمونه با توزیع نرمال مورد مقایسه قرار می‌گیرد. در تفسیر نتایج آزمون، چنانچه مقدار سطح معنی داری (Sig) از سطح احتمال خطا ($\alpha = 0.05$) بیشتر باشد، در آنصورت توزیع مورد نظر، توزیع نرمال است (فرض صفر رد نمی‌شود). اما چنانچه مقدار سطح معنی داری (Sig) از سطح احتمال خطا ($\alpha = 0.05$) کوچکتر باشد آنگاه توزیع فوق نرمال نخواهد بود (فرض صفر رد می‌شود).

جدول ۱: آزمون نرمال بودن توزیع متغیرها

نتیجه	سطح احتمال خطا	Sig	مقدار کولموگروف	
غیرنرمال	0.05	0.036	1/418	میزان احساس تنهایی
غیرنرمال	0.05	0.000	2/702	میزان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه
غیرنرمال	0.05	0.000	2/392	میزان ایجاد آسیب های روانی
غیرنرمال	0.05	0.000	2/857	میزان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری

در جدول فوق با توجه به مقدار آماره اسمیرنوف کولموگروف حاصل شده همچنین مقدار سطح معنی داری می توان استنباط نمود که توزیع مورد انتظار (توزیع نرمال) با توزیع مشاهده شده

برای تمام متغیرها تفاوت معنی داری دارد و بنابراین توزیع این متغیرها غیرنرمال است. بنابراین باید متناسب با نوع توزیع متغیرها از آماره‌های ناپارامتریک برای آزمون فرضیه‌ها استفاده نمود.

آزمون فرضیه‌ها

- فرضیه اول: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

H۰: استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی کاربران رابطه معناداری ندارد.

H۱: استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی کاربران رابطه معناداری دارد.

ساختار این فرضیه از نوع رابطه‌ای است. به عبارت دیگر این فرضیه‌ها روابط همبستگی را مدنظر دارند که در آن با افزایش یا کاهش یک متغیر، مقادیر متغیر دیگر بطور منظمی افزایش یا کاهش خواهد یافت. بنابراین آزمون متناسب با ساختار روابط همبستگی، ضرایب همبستگی است که با توجه به غیرنرمال بودن توزیع، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود.

فرمول ضریب همبستگی اسپیرمن به شرح زیر است:

$$r_s = 1 - \frac{6 \times \sum D_i^2}{N(N^2 - 1)}$$

که در این فرمول:

D_i^2 : مربع تفاوت رتبه متغیرها از یکدیگر

N: تعداد حجم نمونه آماری می باشد.

جدول ۲: آماره ضریب اسپیرمن

متغیر	آماره اسپیرمن	Sig	نتیجه
استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی در افراد	۰/۶۶۴	۰/۰۰۰	رابطه با شدت تقریبا قوی و جهت مستقیم

چنانچه ملاحظه می‌شود مقدار آماره اسپیرمن (۰/۶۶۴) در سطح کمتر از ۰/۰۱ ($\text{Sig} < 0.01$) معنادار است. بنابراین می‌توان چنین ادعان نمود که رابطه میان متغیرهای فوق در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی دار است. به عبارت دیگر فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق پذیرفته می‌شود بنابراین بین استفاده کاربران از نرم افزارهای تلفن همراه با احساس تنهایی کاربران رابطه معناداری دارد.

همچنین ضریب همبستگی بین دو متغیر حاکی از آنست که شدت رابطه بین دو متغیر مذکور تقریبا قوی و جهت آن مستقیم و مثبت است. به تعبیر دیگر احساس تنهایی کاربران به میزان ۶۶٪ با میزان استفاده کاربران از نرم افزارهای تلفن همراه، هم تغییری مثبت دارد. - فرضیه دوم: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

H۰: بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی در افراد رابطه ی معناداری ندارد.

H۱: بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی در افراد رابطه ی معناداری دارد.

برای تعیین تفاوت میزان آسیب های روانی کاربران زن استفاده کننده و عدم استفاده کننده از نرم افزارهای تلفن همراه باید از روشهای مقایسه میانگین در دو گروه استفاده شود ولی از آنجایی که توزیع متغیرها غیرنرمال است باید از آزمون ناپارامتریک یومان ویتنی استفاده نمود.

جدول ۳: آزمون یومان ویتنی

مقایسه میزان نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی						
sig	Z	Mann-Whitney U	مجموع رتبه ها	میانگین رتبه		
.۰۰۰	- ۵,۵۸۷	۱۱۷۳,۵۰۰	۸۲۱۹,۵۰	۸۸,۳۸	عدم کاربری	سلامت روانی
			۲۶۵۸,۵۰	۴۹,۲۳	کاربران	

تفسیر: چنانچه ملاحظه می‌شود مقدار آماره Z در سطح ($\text{Sig} < 0,01$) معنادار است. به عبارت دیگر تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ بین میانگین ایجاد آسیب های روانی کاربران در دو گروه استفاده کننده و عدم استفاده کننده از نرم افزارهای تلفن همراه وجود دارد. اما با توجه به نمرات میانگین ها باید اذعان شود که ایجاد آسیب های روانی در زنانی که از نرم افزارهای تلفن همراه استفاده نمی کنند بیشتر از گروه استفاده کننده می باشد. بنابراین فرض صفر رد می شود و فرض محقق مبنی بر اینکه بین میزان ایجاد آسیب های روانی کاربران زن که از نرم افزارهای تلفن همراه استفاده می کنند و آنهایی که استفاده نمی کنند تفاوت معناداری وجود دارد، تایید می شود.

- فرضیه سوم: « میان نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی رابطه معناداری وجود دارد ».

H۰: نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه با احساس تنهایی افراد رابطه معناداری ندارد.

H۱: نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه با احساس تنهایی افراد رابطه معناداری دارد.

ساختار این فرضیه از نوع رابطه‌ای است. به عبارت دیگر این فرضیه ها روابط همبستگی را مدنظر دارند که در آن با افزایش یا کاهش یک متغیر، مقادیر متغیر دیگر بطور منظمی افزایش یا کاهش خواهد یافت. بنابراین آزمون متناسب با ساختار روابط همبستگی، ضرایب همبستگی است که با توجه به غیرنرمال بودن توزیع، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می شود.

جدول ۴: آماره ضریب اسپیرمن

نتیجه	Sig	آماره اسپیرمن	متغیر
رابطه با شدت تقریبا متوسط و جهت مستقیم	۰/۰۰۰	۰/۴۳۷	میزان نگرش افراد به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی

چنانچه ملاحظه می شود مقدار آماره اسپیرمن (۰/۴۳۷) در سطح کمتر از $0/01$ ($Sig < 0/01$) معنادار است. بنابراین می توان چنین اذعان نمود که رابطه میان متغیرهای فوق در سطح اطمینان ۰/۹۹ معنی دار است. به عبارت دیگر فرض صفر رد می شود و فرض محقق پذیرفته می شود بنابراین بین نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی افراد رابطه معناداری دارد.

همچنین ضریب همبستگی بین دو متغیر حاکی از آنست که شدت رابطه بین دو متغیر مذکور تقریبا متوسط و جهت آن مستقیم و مثبت است. به تعبیر دیگر احساس تنهایی کاربران به میزان ۴۴٪ با میزان نگرش مثبت افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه، هم تغییری مثبت دارد.

- فرضیه چهارم: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

H۰: بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد رابطه ی معناداری ندارد.

H1: بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد رابطه‌ی معناداری دارد.

برای تعیین تفاوت میانگین نمره اعتیاد به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی در زنان و مردان از نرم افزارهای تلفن همراه باید از روشهای مقایسه میانگین در دو گروه استفاده شود ولی از آنجایی که توزیع متغیرها غیرنرمال است باید از آزمون ناپارامتریک یومان ویتنی استفاده نمود.

جدول ۵: آزمون یومان ویتنی

مقایسه نمره بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری					
sig	Z	Mann-Whitney U	مجموع رتبه‌ها	میانگین رتبه	
.۰۰۰	-۷,۱۲۷	۷۳۹,۵۰۰	۵۱۱۰,۵۰	۵۴,۹۵	مرد
			۵۷۶۷,۵۰	۱۰۶,۸۱	زن

تفسیر: چنانچه ملاحظه می‌شود مقدار آماره Z در سطح $(Sig < ۰,۰۱)$ معنادار است. به عبارت دیگر تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ بین میانگین رتبه نمره استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد وجود دارد. بنابراین فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق مبنی بر اینکه بین میزان میانگین نمره استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری تفاوت معناداری دارد، تایید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اول: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

مقدار آماره اسپیرمن $(۰/۶۶۴)$ در سطح کمتر از $۰/۰۱$ $(Sig < ۰/۰۱)$ معنادار است. بنابراین می‌توان چنین ادعان نمود که رابطه میان متغیرهای فوق در سطح اطمینان $۰/۹۹$ معنی دار است. به عبارت دیگر فرض صفر رد می‌شود و فرض محقق پذیرفته می‌شود بنابراین بین استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی کاربران رابطه معناداری دارد. همچنین

ضریب همبستگی بین دو متغیر حاکی از آنست که شدت رابطه بین دو متغیر مذکور تقریباً قوی و جهت آن مستقیم و مثبت است. به تعبیر دیگر احساس تنهایی کاربران به میزان ۶۶٪ با میزان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه، هم تغییری مثبت دارد.

فرضیه دوم: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و ایجاد آسیب های روانی در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

مقدار آماره Z در سطح ($\text{Sig} < 0.01$) معنادار است. به عبارت دیگر تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ بین میانگین ایجاد آسیب های روانی کاربران در دو گروه استفاده کننده و عدم استفاده کننده از نرم افزارهای تلفن همراه وجود دارد. اما با توجه به نمرات میانگین ها باید اذعان شود که ایجاد آسیب های روانی در زنانی که از نرم افزارهای تلفن همراه استفاده نمی کنند بیشتر از گروه استفاده کننده می باشد. بنابراین فرض صفر رد می شود و فرض محقق مبنی بر اینکه بین میزان ایجاد آسیب های روانی کاربران زن که از نرم افزارهای تلفن همراه استفاده می کنند و آنهایی که استفاده نمی کنند تفاوت معناداری وجود دارد، تایید می شود.

فرضیه سوم: «میان نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی رابطه معناداری وجود دارد».

مقدار آماره اسپیرمن (0.437) در سطح کمتر از 0.01 ($\text{Sig} < 0.01$) معنادار است. بنابراین می توان چنین اذعان نمود که رابطه میان متغیرهای فوق در سطح اطمینان ۹۹٪ معنی دار است. به عبارت دیگر فرض صفر رد می شود و فرض محقق پذیرفته می شود بنابراین بین نگرش افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه و احساس تنهایی افراد رابطه معناداری دارد.

همچنین ضریب همبستگی بین دو متغیر حاکی از آنست که شدت رابطه بین دو متغیر مذکور تقریباً متوسط و جهت آن مستقیم و مثبت است. به تعبیر دیگر احساس تنهایی کاربران به میزان ۴۴٪ با میزان نگرش مثبت افراد نسبت به نرم افزارهای تلفن همراه، هم تغییری مثبت دارد.

فرضیه چهارم: «میان استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد رابطه معناداری وجود دارد».

مقدار آماره Z در سطح ($Sig < .01$) معنادار است. به عبارت دیگر تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ بین میانگین رتبه نمره استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری در افراد وجود دارد. بنابراین فرض صفر رد می شود و فرض محقق مبنی بر اینکه بین میزان میانگین نمره استفاده از نرم افزارهای تلفن همراه و تکانشگری تفاوت معناداری دارد، تایید می شود.

از نظر یانگ سه عامل منجر به افزایش استفاده از تلفن همراه و اینترنت است: دریافت حمایت اجتماعی، ارضای جنسی و خلق کردن پرسوناژ. ضمناً درمانگران پی بردند که شرکای جنسی اغلب کاربرانی را که با مشکلات نظیر افسردگی و احساس تنهایی مراجعه می کنند، دعوا و طردشان می کنند و این کاربران حتی سایر روابطشان را هم قطع می کنند. یکی از عواملی که ممکن است در افراد تغییر ایجاد کند و باعث کناره گیری آنها از ارتباطات اجتماعی شود، استفاده از اینترنت هست و ابزاری که در دسترس بیشتر افراد است تلفن همراه است و همین موضوع با احساس تنهایی افراد ارتباط دارد (منصوریان و همکاران، ۱۳۹۳).

خانمها در استفاده از اینترنت و تلفن همراه تمایلات کمی به گفتار و کردار یکنواخت رایانه ای نشان می دهند. همچنین میزان کارایی در امور رایانه ای، احساس تنهایی و افسردگی منجر به استفاده از تلفن همراه می شود. پژوهش ها نشان داده اند که رابطه متقابلی بین افزایش استفاده از تلفن همراه و احساس تنهایی و افسردگی قابل توجه است. مارشال معتقد است افرادی که احساس تنهایی می کنند و یا از زندگی روزمره خود انزجار دارند به دنبال صمیمیت در اینترنت می گردند. به نظر می رسد اینگونه افراد خواهان رابطه بسیار نزدیک می باشند (رحیمیان، ۱۳۹۱). یافته های منصوریان و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که : میانگین ها نمره های وابستگی به تلفن همراه، احساس تنهایی و حمایت اجتماعی ۴۱/۸، ۱۶/۵ و ۳۰/۹ بود. میان نمرات وابستگی به تلفن همراه و احساس تنهایی و حمایت اجتماعی همبستگی منفی معنادار به میزان $-0/32$ و $-0/36$ به دست آمد. میانگین نمره وابستگی به تلفن همراه در زنان دانشجو و دانشجویان دانشکده پزشکی و بهداشت بیشتر بوده است. دسته بندی متوسط و شدید وابستگی به تلفن همراه و حمایت اجتماعی در دانشجویان زیر ۲۵ بیشتر مشاهده شد.

رحیمیان (۱۳۹۱) در تحقیق خود به این نتایج دست یافت که: دو فرض اول ما که فرض اول تلفن همراه و ارتباط با جنس مخالف و فرض دوم تلفن همراه و افت تحصیلی رابطه معناداری پیدا نشد. اما در فرض سوم که رابطه گوشه گیری و تلفن همراه است رابطه معناداری به وجود آمده هر چند در دو فرض اول رابطه معناداری وجود نداشت اما نمی توان منکر تأثیر این وسیله پیشرفته در اقشار جامعه به خصوص نوجوانان و جوانان شد. هر چند گاهی به چشم می خورد این ابزار پیشرفته گاهی در موارد غیر ضروری و بیشتر جنبه ظاهری و تجملی پیدا کرده است امید به آنکه با ترویج صحیح و آموزش درست استفاده این وسیله ارتباطی، کاربرد صحیح آن در همه قشرها به خصوص در قشر جوانان و نوجوانان، نهادینه شود که در این زمینه همکاری بیشتر مراکز آموزشی، رسانه های جمعی، نقش بیشتری را ایفا کنند تا کاربران بتوانند در زمینه صحیح و استفاده درست آن گام بردارند.

پناهی، اصلانی، فرجی و بتواز (۱۳۹۲) در تحقیق خود و تحلیل نتایج داده ها نشان دادند که دانش آموزان از امکانات جانبی تلفن همراه برای پر کردن اوقات و ارتباط با دوستان خود استفاده می نمایند. ۵۳/۶ درصد برای گوش دادن به موسیقی، ۳۱/۱ ارسال و دریافت پیامک، ۲۵ درصد برای مکالمه و ۱۰ درصد از بلوتوث استفاده می نمایند. محتوای بیشتر پیامکهای دریافتی و ارسال طنز می باشد. اکثر بلوتوث ها برای مبادله موسیقی و عکس مورد استفاده قرار می گیرد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین وابستگی به تلفن همراه با افزایش ارتباط ناسالم و افت تحصیلی، رابطه دارد.

بیشتر پژوهش های انجام شده مورد اشاره، رابطه احساس تنهایی و استفاده از تلفن همراه را مورد تایید قرار می دهند. درمورد نگرش نسبت به تلفن همراه تحقیق صورت گرفته ولی از آنجا که جامعه تحقیق متفاوت بوده است نگرشهایی که ذکر شده است به جنبه های متفاوت از تلفن همراه پرداخته است. طبیعی است افرادی که احساس تنهایی می کنند چون زمان خود را بیشتر با استفاده کردن از تلفن همراه می گذرانند ناخواسته وابستگی شدیده تلفن همراه خواهند داشت. احساس تنهایی و ارتباطات اجتماعی کم باعث جذب افراد به تلفن همراه می شود و نتایج تحقیق همسو با نتایج تحقیق پناهی و همکاران (۱۳۹۲)، رحیمیان (۱۳۹۱)، مشایخ و برجلی (۱۳۸۲) و منصوریان و همکاران (۱۳۹۳) می باشد.

پیشنهادات برای پژوهش های آتی

- انجام تحقیقات گسترده تر جهت بررسی رابطه علت و معلولی احساس تنهایی.

- انجام تحقیق درباره بررسی علل گرایش به تلفن همراه و تلفن همراه و اینترنت در جامعه.

- همچنین جهت بهبود استفاده از تلفن همراه پیشنهادات زیر توصیه می‌گردد.
- برگزاری جلسات و همایشهایی در زمینه تأثیر تلفن همراه برای خانواده ها، روان شناسان، جامعه شناسان می‌توان نتایج بهتری کسب کرد.
- ترویج درست استفاده از ابزارهای فناوری اطلاعات نظیر کامپیوتر، تلفن همراه، اینترنت و سایر موارد و همچنین همکاری رسانه های گروهی به ویژه تلویزیون برای استفاده صحیح تلفن همراه در بین خانواده.
- با توجه به پیشرفت روزافزون تلفن همراه و استفاده کاربردیتر آنها و نفوذ به آن به دست دانش آموزان کم سن و سال و تأثیر آن چه از نظر پزشکی و روانشناختی، بهتر است خانواده و جامعه، نظارت بیشتری داشته باشد و آگاهی بیشتر درباره مضرات آن داده شود.
- ارسال پیامک های آموزشی، در زمینه استفاده بهتر و صحیح تلفن همراه.
- تبلیغات گسترده تر و روزافزون گوشیهای تلفن همراه، ممکن است به یک وسیله تجملی تغییر ماهیت داده تا وسیله‌ای برای ارتباط. از این جهت، بهتر است پیامدهای مختلف آن مورد بررسی مسئولان و سیاستگذاران جامعه قرار گیرد.
- تحقیقات و پژوهشی درباره، استفاده صحیح تلفن همراه و آگاهی بیشتر در این زمینه به کاربران تلفن همراه.

محدودیت‌های تحقیق

- این تحقیق روابط معنا داری را به دست آورد ولی نمی‌تواند رابطه علت و معلولی را توجیه کند.
- استفاده از پرسشنامه یکی دیگر از محدودیت های این تحقیق است. زیرا استفاده از پرسشنامه نمی‌تواند جوابگوی کامل سوالات تحقیق باشد.
- نتایج این تحقیق در صورت تعمیم به مناطق و سنین دیگر با احتیاط صورت گیرد.

فهرست منابع

۱. جوادی یگانه، محمدرضا؛ کوثری، مسعود؛ خیرخواه، طاهره، (۱۳۹۱)، تلفن همراه و کارکردهای آن برای کاربران ایرانی با تاکید بر تفاوت های جنسیتی، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دوره اول، شماره ۲، ص: ۲۳-۵۴.
۲. رحیم زاده، سوسن؛ پور اعتماد، حمیدرضا؛ عسگری، حمیدرضا؛ حجت، محمدرضا، (۱۳۹۰)، مبانی مفهومی احساس تنهایی یک مطالعه ی کیفی، مجله روانشناسی تحولی، شماره ۳۰، ص: ۱۴۲-۱۲۳.
۳. رحیم زاده، سوسن؛ پور اعتماد، حمیدرضا؛ عسگری، علی؛ حجت، محمدرضا، (۱۳۹۰)، مبانی مفهومی احساس تنهایی یک مطالعه ی کیفی، روانشناسی تحولی، شماره ۳۰، ص: ۱۴۲-۱۲۳.
۴. محسنی تبریزی، علیرضا؛ هویدا، لادن؛ امیدی، فاطمه، (۱۳۸۹)، استغراق در فضای مجازی و عوارض فردی و روانی آن: پیمایش کاربران جوان اینترنت در شهر تهران، پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال چهارم، شماره سوم، ص: ۵۱-۶۹.
۵. محکم کار، ایمان؛ حلاج، محمد مهدی؛ (۱۳۹۳)، شبکه های اجتماعی به دنبال چه هستند؟ فصلنامه ی دانش انتظامی خراسان شمالی، سال اول، شماره دوم، ص: ۸۷-۱۰۸.
۶. منصوریان، مرتضی؛ صلحی، مهناز؛ ادب، زهره؛ لطفی، مرضیه، (۱۳۹۳)، رابطه وابستگی به تلفن همراه با احساس تنهایی و حمایت اجتماعی در دانشجویان، مجله علوم پزشکی رازی، دوره ۲۱، شماره ۱۲۰، ص: ۱-۸.
۷. نادری، فرح. حق شناس، فریبا (۱۳۸۸). "رابطه تکانشگری واحساس تنهایی با میزان استفاده از تلفن همراه در دانشجویان". یافته های نو در روان شناسی. دوره ۴، شماره ۱۲، ص ۱۱۱ تا ۱۲۱
۸. خاکی، غلامرضا. (۱۳۹۰). "روش تحقیق در مدیریت". تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
۹. نادری، فرح. حق شناس، فریبا (۱۳۸۸). "رابطه تکانشگری واحساس تنهایی با میزان استفاده از تلفن همراه در دانشجویان". یافته های نو در روان شناسی. دوره ۴، شماره ۱۲، ص ۱۱۱ تا ۱۲۱

۱۰. پناهی، یعقوب؛ اصلانی، طاهر؛ رباب فرجی، حسین بتواز (۱۳۹۲) وابستگی به تلفن همراه و آسیب های روانی- اجتماعی در دانش آموزان، بررسی اثرات پیام کوتاه و بلوتوث، فصلنامه ارتباطات، شماره دوم سال ۲.
۱۱. رحیمیان، مریم (۱۳۹۱) بررسی آثار تلفن همراه در رفتار دختران ۱۶-۳۰ سال استان سمنان، دانشنامه انتظامی، سال دوم شماره ششم.
۱۲. منصوریان، مرتضی؛ صلحی، مهناز؛ ادب، زهره؛ لطیفی، مرضیه (۱۳۹۳) رابطه وابستگی به تلفن همراه با احساس تنهایی و حمایت اجتماعی در دانشجویان، مجله علوم پزشکی رازی دوره ۲۱، شماره ۱۲۰.
۱۳. Henrich, L.M, Gullon E. (۲۰۰۶) "The clinical significance of loneliness: A literature review". Clinical psychology review, ۲۶, ۶۹۵-۷۱۸
۱۴. Peplau L.A & Perlman D. (۱۹۸۲). "Perspectives on loneliness". In L.A Peplau & D. Perlman (Eds.), Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy (pp. ۱-۱۸). New York: Wiley.
۱۵. Weiss R.S. (۱۹۷۴). The provisions of social relationships, In Z. Rubin (Ed.), Doing unto others (pp. ۱۷-۲۶). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall-West D, A. Kellner, R, Moore-West, M. (۱۹۸۶). Thr effect of loneliness: A review of the literature. Comprehensive psychiatry. ۲۷ (۴): ۳۵۱-۳۶۳.